

ਭਾਗ-ੲ**ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:****1x3=3**

7. ਕੀ ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਹੈ?

ਭਾਗ-ਸ**8. ਸਰੋਤ ਅਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:****2x3=6**

ਉਚਾਈ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹਿਮਾਲਿਆ ਪਰਬਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਟਰਾਂਸ ਹਿਮਾਲਿਆ ਹੈ। ਹਿਮਾਲਿਆ ਪਰਬਤ ਦੀ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਰਬਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਪਾਮੀਰ ਦੀ ਗੰਢ ਤੋਂ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਅੰਤਰ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਗ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਿੱਬਤੀ ਹਿਮਾਲਿਆ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲੰਬਾਈ 970 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋੜਾਈ ਦੋਵੇਂ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਤੇ 40 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ ਪਰ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚ 222 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਔਸਤ ਉਚਾਈ 6100 ਮੀਟਰ ਹੈ। ਜਾਸਕਰ, ਕਰਾਕੁਰਮ, ਲੱਦਾਖ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਮੁੱਖ ਪਰਬਤੀ ਲੜੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਊਂਟ ਕੇ² (K²) ਗੌਡਵਿਨ ਆਸਟਿਨ (8611 ਮੀਟਰ) ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਉੱਚੀ ਚੋਟੀ ਹੈ। ਹਿਡਨ ਪੀਕ (8068 ਮੀਟਰ), ਬ੍ਰਾਂਡ ਪੀਕ (8047 ਮੀਟਰ), ਗੈਸਰਬੰਮ 11 (8035 ਮੀਟਰ), ਰਾਕਾਪੋਸ਼ੀ (7788 ਮੀਟਰ) ਅਤੇ ਹਰਾਮੋਸ਼ (7397 ਮੀਟਰ) ਆਦਿ ਦੂਸਰੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਚੋਟੀਆਂ ਹਨ। ਹਿਸਪੁਰ ਅਤੇ ਬਟੂਰਾ (57 ਕਿਲੋਮੀਟਰ) ਅਤੇ ਬੀਆਫੇ ਅਤੇ ਬਾਲਟੋਰੇ (60 ਕਿਲੋਮੀਟਰ) ਇਥੋਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਗਲੇਸ਼ੀਅਰ ਹਨ।

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ:

1. ਤਿੱਬਤੀ ਹਿਮਾਲਿਆ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
2. ਪਾਮੀਰ ਦੀ ਗੰਢ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕਿਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ?
3. ਟਰਾਂਸ ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਚੋਟੀ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ?

ਭਾਗ-ਕ**9. ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਭਰੋ: (ਕੋਈ ਤਿੰਨ)****3x1=3**

1. ਨਰਮਦਾ ਨਦੀ
2. ਅਰਾਵਲੀ ਪਰਬਤ
3. ਪਰਬਤੀ ਬਨਸਪਤੀ ਦਾ ਖੇਤਰ
4. ਪਾਲ ਘਾਟ
5. ਕਣਕ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਇੱਕ ਖੇਤਰ

ਕੇਵਲ ਨੇਤਰਹੀਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9 ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ

ਕੁਦਰਤੀ ਬਨਸਪਤੀ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ?

ਜਾਂ

ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ**(16 ਅੰਕ)****ਭਾਗ-ੳ****ਬਹੁ-ਵਿਕਲਪੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :****2x2=4**

10. ਸ਼ੁੱਧ ਨਿਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

ੳ. ਸ਼ੁੱਧ ਨਿਵੇਸ਼ = ਕੁੱਲ ਨਿਵੇਸ਼ - ਘਿਸਾਵਟ

ਅ. ਸ਼ੁੱਧ ਨਿਵੇਸ਼ = ਘਿਸਾਵਟ - ਕੁੱਲ ਨਿਵੇਸ਼

ੲ. ਸ਼ੁੱਧ ਨਿਵੇਸ਼ = ਕੁੱਲ ਨਿਵੇਸ਼ - ਨਿਵੇਸ਼

ਸ. ਸ਼ੁੱਧ ਨਿਵੇਸ਼ = ਪ੍ਰਤੀਸਥਾਪਨ ਨਿਵੇਸ਼ - ਘਿਸਾਵਟ

11. ਭਾਰਤ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?

ੳ. ਐਸ.ਬੀ.ਆਈ.(SBI)   ਅ. ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ.(RBI)   ਲ. ਪੀ.ਐਨ ਬੀ.(PNB)   ਸ. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

ਭਾਗ-ਅ**ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:****3x2=6****ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:**

12. ਉਪਭੋਗ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਭਰੋ:

13. ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ(RBI) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ _____ ਈ. ਵਿੱਚ ਹੋਈ।

ਠੀਕ ਜਾਂ ਗਲਤ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ:

14. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ 1965 ਈ. ਵਿੱਚ ਆਈ।

ਭਾਗ-ੲ**ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:****2x3=6**

15. ਅਧਾਰਿਕ ਸੰਰਚਨਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
16. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

ਇਤਿਹਾਸ**(24 ਅੰਕ)****ਭਾਗ-ੳ****ਬਹੁ-ਵਿਕਲਪੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :****3x2=6**

17. ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਦੋਂ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ?

ੳ. 1947 ਈ.	ਅ. 1954 ਈ.	ੲ. 1966 ਈ.	ਸ. 1971 ਈ.
------------	------------	------------	------------
18. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ ?

ੳ. ਨਾਨਕੀ ਜੀ	ਅ. ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ	ੲ. ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ	ਸ. ਅਮਰੋ ਜੀ
-------------	---------------	---------------	------------
19. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਦੋਂ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਏ?

ੳ. 1539 ਈ.	ਅ. 1606 ਈ.	ੲ. 1708 ਈ.	ਸ. 1645 ਈ.
------------	------------	------------	------------

ਭਾਗ-ਅ**ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:****3x2=6****ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:**

20. ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਕਿਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ ਸੀ?

ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ:

21. ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ _____ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਸੀ।

ਠੀਕ ਜਾਂ ਗਲਤ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ:

22. ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ 1949 ਈ. ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਭਾਗ-ੲ**ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:****1x3=3**

23. ਉਲਮਾ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਭਾਗ-ਸ**24. ਸਰੋਤ ਅਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:****2x3=6**

ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸੈਨਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਬੜਾ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ 1802 ਈ. ਵਿੱਚ ਮੁਲਤਾਨ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਹਾਕਮ ਨਵਾਬ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਖਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਾਨੇ ਵਜੋਂ ਰਕਮ ਦੇ ਕੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਜਦੋਂ ਸਲਾਨਾ ਕਰ ਨਾ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ 1805 ਈ. ਨੂੰ ਫਿਰ ਮੁਲਤਾਨ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਮਰਾਠਾ ਸਰਦਾਰ ਜਸਵੰਤ ਰਾਊ ਹੋਲਕਰ ਦੇ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ 1807 ਈ. ਨੂੰ ਮੁਲਤਾਨ ਉੱਤੇ ਤੀਸਰਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖ ਸੈਨਾ ਨੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਕੁਝ ਇਲਾਕਿਆਂ ਉੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਰ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਦੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਵਾਬ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ 24 ਫਰਵਰੀ 1810 ਈ. ਨੂੰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਕੁਝ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। 25 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਵੀ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਪਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਮੌਕਮ ਚੰਦ ਦੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਘੇਰਾ ਚੁੱਕਣਾ ਪਿਆ।

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ:

1. ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰ੍ਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁਲਤਾਨ 'ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ?
2. ਕਿਹੜਾ ਮਰਾਠਾ ਸਰਦਾਰ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਇਆ?
3. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁਲਤਾਨ 'ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਹਮਲਾ ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ?

ਭਾਗ-ਕ

25. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਭਰੋ: (ਕੋਈ ਤਿੰਨ)

3x1=3

1. ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ
2. ਮੁਦਕੀ
3. ਮੁਲਤਾਨ
4. ਗੁਜਰਾਤ
5. ਰਾਮਨਗਰ

ਕੇਵਲ ਨੇਤਰਹੀਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 25 ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। ?
ਜਾਂ
ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਮੋਰਚਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ।

ਨਾਗਰਿਕ ਸ਼ਾਸਤਰ

(16 ਅੰਕ)

ਭਾਗ-ਓ

ਬਹੁ-ਵਿਕਲਪੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

2x2=4

26. ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ?

ੳ. 2   ਅ. 3   ਈ. 5   ਸ. 6

27. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਰਾਜ ਹਨ?

ੳ. 22   ਅ. 27   ਈ. 28   ਸ. 29

ਭਾਗ-ਅ

ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

3x2=6

ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

28. ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਕਿੰਨ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਭਰੋ:

29. ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ _____ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ।

ਠੀਕ ਜਾਂ ਗਲਤ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ:

30. ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 550 ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ-ੲ

ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

2x3=6

31. ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

32. ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।